

मानवी दूध बँकांचा वापर

भारतात

अर्भकाच्या सुधारणेसाठी आव्हाने आणि संधी

आरोग्य

वैभवी पासलकर (२४६२६०) प्राजक्ता परे (२४६२४९)

२४ नोव्हेंबर २०२४

सार

नवजात बालकांच्या आरोग्यासाठी मानवी दूध पेठे महत्वाच्या आहेत, विशेषतः

विशेषतः मुदतपूर्व जन्मलेली बाळे, परंतु भारतात त्यांचा फारसा वापर केला जात नाही. हे संशोधन

मानवी दूध बँकांचा मोठ्या प्रमाणावर वापर का केला जात नाही याचे परीक्षण करते, समस्या दर्शविते

जसे की कमी जनजागृती, सांस्कृतिक श्रद्धा आणि वाढीतील आव्हाने

या महत्वाच्या सेवांपैकी. अभ्यासात सुधारणा करण्यासाठी क्षेत्रे अधोरेखित केली आहेत

जगभरातील यशस्वी दूध बँकांशी भारताच्या प्रणालीची तुलना. पेपर

सुविधांची शिफारस करतो. आर्थिक आव्हाने आणि सामुदायिक आधाराचा अभाव

शिक्षण, धोरणाद्वारे जनजागृती वाढवणे यासारख्या मंद सूचनांना मंजुरी द्या.

बदल, आरोग्य सुविधांमध्ये सुधारणा आणि समुदायाच्या सहभागाला प्रोत्साहन देणे-

या समस्या सोडवल्याने भारतातील बाळांचे आरोग्य मोठ्या प्रमाणात सुधारू शकते,

विशेषतः ज्यांना त्याची सर्वात जास्त गरज आहे त्यांच्यासाठी.

परिचय

मानवी दूध, किंवा आईचे दूध, एक नैसर्गिक स्राव आहे जो बाळांना पोषण देतो

प्रथिने, चरबी, कर्बोदके, जीवनसत्त्वे आणि खनिजांची संतुलित रचना

विकासासाठी आवश्यक असलेले एराल्स. ते अँटीबॉडीजने समृद्ध आहे, जे संरक्षण प्रदान करते

संसर्गाविरुद्ध आणि भावनिक बंधन वाढवण्यासाठी. मानवी दूध बँकेचा सहयोग

पाश्चराइज्ड दान केलेल्या आईच्या दुधाचे व्याख्यान देते आणि त्याचे वितरण करते, विशेषतः मुदतपूर्व बाळांसाठी

किंवा आजारी बाळे ज्यांना त्यांच्या आईकडून दूध मिळू शकत नाही. देणगी देणाऱ्या महिला

दुधाने आरोग्य आणि जीवनशैलीचे निकष पूर्ण केले पाहिजेत, सक्रियपणे दुग्धपान केले पाहिजे आणि

दुधाची सुरक्षितता सुनिश्चित करण्यासाठी तपासणी. सुरक्षितता प्रदान करण्यासाठी या सुविधा महत्वाच्या आहेत

गरजू बालकांसाठी, विशेषतः एनआयसीयूमध्ये, आहार देण्याचा पर्याय

दूध बँक कशी चालते?

आकृती १.

मानवी दूध पेढ्या साठवण्याची प्रक्रिया

मानवी दूध बँका सुरक्षित संकलन, प्रक्रिया आणि वितरण सुनिश्चित करतात.

बाळांना, विशेषतः अकाली जन्मलेल्यांना, दान केलेल्या दुधाचे विभाजन करणे फायदेशीर ठरते.

किंवा आरोग्यविषयक आव्हाने आहेत. देणगीदारांची संपूर्ण तपासणी केली जाते, ज्यामध्ये

एचआयव्ही आणि हिपॅटायटीस सारख्या संसर्गासाठी रक्त चाचण्या, तसेच तपशीलवार प्रश्न-

पात्रता मानके पूर्ण करण्यासाठी, त्यांच्या वैद्यकीय इतिहास आणि जीवनशैलीबद्दल माहिती.

दूध सामान्यतः दात्यांच्या घरातून गोळा केले जाते, ते फ्रीजरमध्ये तापमानात साठवले जाते-

-१८°C (०°F) किंवा त्यापेक्षा कमी तापमानात, आणि सुरक्षितपणे दूध बँकेत नेले जाते.

एकदा दूध मिळाल्यावर, होल्डर पाश्चरायझेशन वापरून प्रक्रिया केली जाते, जिथे ते

हानिकारक जीवाणू नष्ट करण्यासाठी 30 मिनिटे 62.5°C (144.5°F) पर्यंत गरम केले जाते.

महत्वाचे पोषक आणि प्रतिपिंडे टिकवून ठेवताना. प्रक्रिया केलेले दूध म्हणजे

-२०°C (-४°F) तापमानावर गोठवलेले, जिवाणू सुरक्षितता आणि पौष्टिकतेसाठी चाचणी केलेले, आणि

सहा महिन्यांपर्यंत साठवले जाते. अत्यंत गरजू बालकांना प्राधान्य दिले जाते, जसे की

नवजात शिशूंच्या अतिदक्षता विभागात असलेल्या मुलांसाठी, कठोर मार्गदर्शक तत्वांसह

वाहतूक आणि वापर. सारख्या संस्थांच्या मानकांचे पालन करून

WHO आणि HMBANA, दूध बँका वैज्ञानिक पद्धती आणि कॉम-

दात्याचे दूध असुरक्षित लोकांसाठी सुरक्षित आणि पौष्टिक आहे याची खात्री करण्यासाठी समुदायाचे प्रयत्न
अर्भके.

मानवी दूध बँकांचा मोठ्या प्रमाणात वापर का केला जात नाही याची कारणे
भारत.

१. जागरूकतेचा अभाव : बरेच लोक मानवी दूध बँकांशी परिचित नाहीत.

आणि ते बाळांना, विशेषतः अकाली जन्मलेल्यांना, कसे आधार देऊ शकतात.

रक्तदात्याच्या सुरक्षिततेबद्दल आणि आरोग्य फायद्यांविषयी सामान्य गैरसमज आहेत
दूध.

२. सांस्कृतिक श्रद्धा : विविध संस्कृतींमध्ये, आईने स्तनपान करणे हे

आदर्श पर्याय म्हणून पाहिले जाते, ज्यामुळे लोक दूध वापरण्यास अनिच्छुक होऊ शकतात

इतर महिला. काही व्यक्तींना आपण- या कल्पनेने अस्वस्थ वाटू शकते.

दुसऱ्याकडून दूध घेणे.

३. सुलभतेच्या समस्या : बहुतेक मानवी दूध बँका शहरी भागात आढळतात,

ग्रामीण भागात राहणाऱ्या कुटुंबांना ते मिळवणे कठीण बनवत आहे. अनेक

दूध बँकांकडे गरजू सर्व कुटुंबांना मदत करण्यासाठी पुरेसे संसाधने नसतील

आधार.

४. आर्थिक अडचणी : काही सेवा मोफत दिल्या जात असतानाही,

कुटुंबांना अजूनही वाहतूक किंवा उपकरणांशी संबंधित खर्चाचा सामना करावा लागू शकतो

दूध साठवणे. मर्यादित विमा संरक्षण दात्याचे दूध आर्थिकदृष्ट्या

काही कुटुंबांसाठी ओझे.

५. वैयक्तिक निवडी : काही पालक फॉर्म्युला वापरणे पसंत करू शकतात, जसे ते वाटू शकते

दात्याचे दूध मिळवण्यापेक्षा सोपे. अॅलर्जीबद्दल चिंता

किंवा इतर आरोग्य समस्यांमुळे दात्याचे दूध वापरण्यास संकोच होऊ शकतो.

६. आरोग्यसेवा पुरवठादारांना मदत: वैद्यकीय व्यावसायिक कुटुंबाला माहिती देऊ शकत नाहीत-

मानवी दूध बँकांबद्दल माहिती द्या किंवा सेवा कशा मिळवायच्या याबद्दल मार्गदर्शन करा. अनेक

आरोग्यसेवा पुरवठादारांना त्यांच्या फायद्यांबद्दल पुरेसे ज्ञान नसू शकते

दात्याचे दूध.

७. अवलंबित्वाची भीती: काही पालक दात्यावर अवलंबून राहण्याचे टाळू इच्छितात.

बाळाच्या पोषणासाठी दूध. तयार होण्याबद्दल चिंता असू शकते

दुसऱ्या व्यक्तीचे दूध वापरताना बाळाशी नाते निर्माण करा.

८. सामुदायिक सहभाग : अनेकदा पुरेसा सामुदायिक पाठिंबा नसतो.

किंवा मानवी दूध बँकांबद्दल उपलब्ध माहिती. अनेक क्षेत्रांमध्ये सुरुवातीचा अभाव आहे-

लोकांना दात्याच्या दुधाचे महत्त्व शिकवण्याचे प्रयत्न.

९. इक्विटीचे प्रश्न : कमी उत्पन्न पातळी असलेल्या कुटुंबांना अधिक संघर्ष करावा लागू शकतो

दात्याचे दूध उपलब्ध आहे. काही समुदायांना आरोग्याची चांगली उपलब्धता नसेल-

दूध बँकांबद्दल काळजी संसाधने किंवा माहिती.

१०. गुणवत्तेची चिंता : पालक सुरक्षितता आणि सातत्य याबद्दल काळजी करू शकतात

दात्याच्या दुधाची संख्या. मर्यादित पुरवठ्यासह उच्च मागणीमुळे निराशा होऊ शकते

कुटुंबांना दात्याच्या दुधाच्या पर्यायांचा विचार करण्यापासून रोखणे. मानवी दुधाचा वापर वाढविण्यासाठी

भारतातील दूध बँकांमध्ये, जागरूकता वाढवणे, प्रवेश सुधारणे आणि पालनपोषण करणे अत्यंत महत्वाचे आहे

कुटुंबांसाठी एक आश्वासक वातावरण. या आव्हानांना तोंड देऊन, अधिक

दूध बँका देत असलेल्या फायद्यांचा फायदा कुटुंबे घेऊ शकतात.

भारतातील मानवी दूध बँकिंगची जागतिक पातळीशी तुलना करणे

पद्धती

अलिकडच्या काळात मानवी दूध बँकिंगकडे भारताचा दृष्टिकोन वेगाने विकसित झाला आहे.

वर्षे आणि जागतिक पद्धतींच्या तुलनेत अद्वितीय वैशिष्ट्ये आहेत. खाली एक आहे

विविध आयामांमधील तुलना:

१. स्केल आणि पायाभूत सुविधा:

भारत: भारतातील मानवी दूध बँकिंग प्रणाली ही सर्वात मोठी आहे

आग्नेय आशिया. ब्रेस्ट मिल्क फाउंडेशन सारख्या संस्था

आणि ह्यूमन मिल्क बँक असोसिएशन ऑफ इंडिया नेतृत्व करते

५० कार्यरत दूध बँका, प्रामुख्याने शहरी रुग्णालयांमध्ये. तथापि,

भारताच्या लोकसंख्येच्या तुलनेत हे नेटवर्क अजूनही मर्यादित आहे आणि

प्रसार.

जागतिक स्तरावर: ब्राझील आणि अमेरिका सारख्या देशांमध्ये

मजबूत दूध बँक नेटवर्क. ब्राझीलमध्ये जगातील सर्वात जास्त संख्या आहे

सार्वजनिक आरोग्य प्रणालींमध्ये एकत्रित केलेल्या दूध बँकांचे. मध्ये

अमेरिकेतील दूध बँकांना मोठ्या प्रमाणात मानवी दूध बँकेचे पाठबळ आहे-

ing असोसिएशन ऑफ नॉर्थ अमेरिका (HMBANA), जे जोडते

व्यापक व्याप्ती सुनिश्चित करण्यासाठी विविध रुग्णालये आणि संस्था.

२. दात्यांची तपासणी आणि दूध प्रक्रिया मानके:

भारत: भारतीय दूध बँका स्क्रीनिंग आणि पाश्चुरिझा पाळतात-

इंडियन अकादमी ऑफ पेडियाट्रिक्सने शिफारस केलेले प्रोटोकॉल,

ज्यामध्ये आरोग्य तपासणी, पाश्चरायझेशन आणि योग्य साठवणूक यांचा समावेश आहे-

वय पद्धती.

जागतिक स्तरावर: उत्तर अमेरिकेतील HMBANA आणि युकेचे Na-

राष्ट्रीय आरोग्य सेवा (NHS) ने दात्यांची कडक तपासणी केली आणि

दूध हाताळणी मानके. स्थापित देशांमध्ये प्रोटोकॉल

दूध बँकांमध्ये बहुतेकदा सर्वसमावेशक आरोग्य इतिहास, सेरोलॉजिकल तपासणी समाविष्ट असते-

सुरक्षितता सुनिश्चित करण्यासाठी कॅल चाचणी आणि कडक हाताळणी.

३. प्रवेश आणि वितरण:

भारत: भारतातील दूध बँका प्रामुख्याने नवजात बालकांना सेवा देतात-

सार्वजनिक आणि खाजगी रुग्णालयांमध्ये सिव्ह केअर युनिट्स (एनआयसीयू), लक्ष केंद्रित करून

असुरक्षित बालकांवर. प्रवेश अडथळे, जसे की भौगोलिक अंतर

आणि खर्च, दूध बँक वापर मर्यादित करा, विशेषतः ग्रामीण आणि कमी उत्पन्न असलेल्यांसाठी

कुटुंबे.

जागतिक स्तरावर: ब्राझीलसारख्या देशांमध्ये, दूध बँका मोठ्या प्रमाणात आहेत

सार्वजनिक रुग्णालयांमध्ये उपलब्ध आणि कमी उत्पन्न असलेल्या कुटुंबांसाठी अनुदानित

सरकारी मदतीमुळे. अमेरिकेत, दूध बँका वितरित करतात

आरोग्यसेवा प्रदात्यांकडून प्रिस्क्रिप्शनसह दूध आणि काही घ्या

गरजू कुटुंबांसाठी विमा संरक्षण.

४. जनजागृती आणि सांस्कृतिक धारणा:

भारत: दूध वाटपाबद्दल सांस्कृतिक संकोच हा एक अडथळा आहे-

स्तनपानाचे वैयक्तिक महत्त्व खूप जास्त आहे. जागरूकता

स्वयंसेवी संस्था आणि आरोग्यसेवा पुरवठादारांच्या मोहिमा बदलण्याचे काम करत आहेत

या धारणा.

जागतिक स्तरावर: दीर्घकाळापासून स्थापित दूध बँकिंग असलेले देश

प्रणालींना सामान्यतः जास्त सार्वजनिक स्वीकृती असते. ब्राझील, उदा.

भरपूर, व्यापक सरकारी-समर्थित जागरूकता आयोजित केली आहे

दूधदान सामान्य करण्यासाठी मोहिमा, ज्यामुळे दात्यांना मोठ्या प्रमाणात चालना मिळेल-

गॅजमेंट

५. आव्हाने आणि संधी:

भारत: भारतातील आव्हानांमध्ये निधीची कमतरता,

स्थानिक धारणा आणि मर्यादित पायाभूत सुविधा, ज्यामुळे दुधावर मर्यादा येतात

बँक वाढ. तथापि, स्तनपानाविषयी वाढती जागरूकता

फायदे आणि आरोग्यसेवा क्षेत्र वाढीच्या क्षमतेचे संकेत देते.

जागतिक स्तरावर: जागतिक स्तरावरील आव्हानांमध्ये समान प्रवेश आणि

उच्च सुरक्षा मानके. ब्राझीलची सार्वजनिक-समर्थित प्रणाली एक देते

दूध बँकेची उपलब्धता आणि शाश्वतता वाढवण्यासाठी मॉडेल, विशेषतः-

विशेषतः कमी उत्पन्न असलेल्या लोकांसाठी.

६. खर्च आणि निधी मॉडेल्स:

भारत: निधी हा सरकारी मदत, धर्मादाय संस्था यांचे मिश्रण आहे

देणग्या आणि रुग्णालयातील योगदान. खाजगी रुग्णालये अनेकदा

काही ना-नफा बँका दूध मोफत देत असल्या तरी, प्रवेश खर्च जास्त आहे

किंवा परवडण्यास असमर्थ असलेल्या कुटुंबांसाठी कमी किमतीत.

जागतिक स्तरावर: ब्राझीलच्या सरकारी आरोग्यसेवा धोरणांमुळे खात्री होते की

दात्याच्या दुधाची मोफत उपलब्धता. अमेरिकेत, निधी खाजगीकडून येतो

आणि रुग्णालयातील देणग्या, कुटुंबांसाठी काही विमा संरक्षणासह

वैद्यकीय प्रिस्क्रिप्शनसह.

७. तंत्रज्ञान आणि नवोपक्रमांचा वापर:

भारत: भारतीय दूध बँका वाढत्या प्रमाणात डिजिटल पद्धतीचा अवलंब करत आहेत

संसाधने असूनही ट्रॅकिंग आणि कोल्ड चेन लॉजिस्टिक्समध्ये सुधारणा

काही प्रदेशांमध्ये तांत्रिक प्रगती मर्यादित करा.

जागतिक स्तरावर: विकसित देश प्रगत पाश्चर-

आयझेशन, डिजिटल इन्व्हेटरी व्यवस्थापन आणि चाचणी तंत्रज्ञान.

ब्राझीलच्या कमी किमतीच्या, प्रभावी पाश्चरायझेशन तंत्रे अनुकूलनीय आहेत.

भारताच्या गरजांनुसार.

८. संशोधन आणि डेटा संकलन:

भारत: भारतात संशोधन वाढत आहे, सुधारित डेटासह

दूध साठवणुकीचा बाळावर होणारा परिणाम समजून घेण्यासाठी संकलन प्रयत्न

आरोग्य. धोरण-निर्धारणाला पाठिंबा देण्यासाठी अधिक संशोधन आवश्यक आहे आणि

आरोग्यसेवा मार्गदर्शक तत्त्वे.

जागतिक स्तरावर: ब्राझील, अमेरिका आणि युरोपियन युनियनमध्ये व्यापक संशोधन-

रोप हे दाखवते की दूध बँकिंग बालमृत्यू कसे कमी करते आणि

मुदतपूर्व बाळांच्या आरोग्याचे परिणाम सुधारतात. हा पुरावा आधार

इतर देशांमधील पद्धतींची माहिती देते.

९. प्रशिक्षण आणि कौशल्य विकास:

भारत: भारतातील दूध बँका आरोग्यसेवा व्यावसायिकांवर अवलंबून असतात

प्रशिक्षणासाठी, बहुतेकदा शहरी केंद्रांमध्ये. ग्रामीण भागासाठी प्रशिक्षणाचा विस्तार करणे

आरोग्यसेवा पुरवठादार भविष्यातील दूध बँकेच्या वाढीस पाठिंबा देऊ शकतात.

जागतिक स्तरावर: अमेरिका आणि युरोपमध्ये औपचारिक प्रशिक्षण आहे आणि

दूध बँकेच्या कर्मचाऱ्यांसाठी प्रमाणन कार्यक्रम. ब्राझील आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ऑफर करते-

इतर देशांसोबत कौशल्याची देवाणघेवाण, आंतरराष्ट्रीय विनिमय कार्यक्रम

दूध बँकिंगचे ज्ञान वाढवणे.

कार्यपद्धती

गुणात्मक डेटा घटनांबद्दल संख्यात्मक नसलेली माहिती कॅप्चर करतो, जसे की-

मुलाखती, निरीक्षणे आणि खुल्या सर्वेक्षणांद्वारे गोळा केलेले दहा.

- अहवाल आणि संस्थात्मक माहितीवरून राज्यनिहाय दूध बँकेच्या डेटाचे विश्लेषण करा.

स्रोत.

- प्रमुख योगदानकर्त्यांनुसार डेटाचे वर्गीकरण करा आणि ट्रेंडची कल्पना करा

पाय चार्ट.

१. महाराष्ट्र : महाराष्ट्र हे आघाडीचे राज्य राहिले आहे ज्यात

सर्वाधिक दूध बँका. मुंबई आणि पुणे सारखी शहरे हे डोमेन चालवतात-

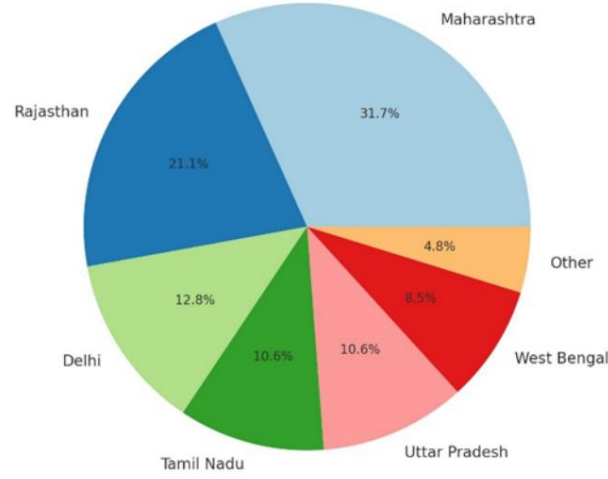
त्यांच्या प्रगत आरोग्यसेवा पायाभूत सुविधांमुळे आणि लवकर स्वीकारल्यामुळे

दूध बँकिंग.

भारतातील मानवी दूध बँकांच्या राज्यनिहाय वितरणातून महत्त्वाचे मुद्दे उघड होतात

खालील आकृतीमध्ये दाखवल्याप्रमाणे, नवजात आरोग्यसेवेतील ट्रेंड:

State-wise Distribution of Human Milk Banks in India (Including Other)

आकृती २.

भारतातील मानवी दूध बँकांचे राज्यनिहाय वितरण

२. राजस्थान : राजस्थान दुसऱ्या क्रमांकावर आहे, ज्यामध्ये उल्लेखनीय

उदयपूरमधील दिव्य मदर मिल्क बँक सारख्या सुविधांकडून मिळालेले योगदान,

जे इतर राज्यांसाठी एक आदर्श म्हणून काम करते.

३. दिल्ली : दिल्लीचे मध्यवर्ती स्थान आणि

शहरी पायाभूत सुविधांमुळे ते नवजात शिशु काळजी सेवांचे केंद्र बनले आहे.

४. तामिळनाडू : तामिळनाडूचे योगदान खालील सुविधांद्वारे चालते

चेन्नई, जसे की बाल आरोग्य संस्था, जी सुधारण्यावर लक्ष केंद्रित करते

बाळांचे जगण्याचे प्रमाण.

५. उत्तर प्रदेश : उत्तर प्रदेश दूध बँकिंगला समर्थन देते

लखनौमधील किंग जॉर्ज मेडिकल युनिव्हर्सिटी सारख्या संस्था, ज्या प्रतिबिंबित करतात

वाढती जागरूकता आणि आरोग्यसेवेचा विस्तार.

६. पश्चिम बंगाल : पश्चिम बंगालच्या दुधाच्या बँका, विशेषतः कोलकाता,

पूर्वेकडील प्रदेशाला सेवा देते, जरी राज्य कमी टक्केवारीचे योगदान देते

एकूणच.

७. इतर राज्ये : या श्रेणीमध्ये एक असलेले अल्पवयीन योगदानकर्ते समाविष्ट आहेत

किंवा इतर राज्यांमध्ये पसरलेल्या काही दूध बँका. ही राज्ये सुरुवातीच्या काळात आहेत

प्रादेशिक अंतर भरून काढण्याच्या उद्देशाने दूध बँक पायाभूत सुविधा विकसित करण्याचे टप्पे

नवजात शिशू काळजी मध्ये.

- संपूर्ण भारतात दूध बँकांची वाढ ही देशव्यापी प्रयत्नांचे प्रतिबिंब आहे.

बाळांचे पोषण सुधारण्यासाठी आणि नवजात शिशू मृत्युदर कमी करण्यासाठी.

- महाराष्ट्र आणि राजस्थान सारख्या प्रमुख योगदानकर्त्यांनी दाखवले

मजबूत आरोग्यसेवा पायाभूत सुविधांचा परिणाम, तर इतर राज्ये

हळूहळू त्यांच्या सेवा वाढवत आहेत.

मानवी दूध पेढ्यांचा विस्तार करण्यासाठी धोरणे

भारत

१. जनजागृती वाढवा: देशव्यापी मोहिमा आणि सामुदायिक कार्य-

दुकानांमध्ये मानवी दुधाच्या फायद्यांविषयी शिक्षित करण्यासाठी.

२. आरोग्यसेवा भागीदारी मजबूत करा: रुग्णालयांशी सहयोग करा आणि

शिक्षण आणि प्रचार वाढविण्यासाठी स्वयंसेवी संस्था.

३. पायाभूत सुविधा वाढवा: प्रादेशिक दूध बँक केंद्रे स्थापन करा आणि सुधारणा करा

कोल्ड चेन लॉजिस्टिक्स.

४. तंत्रज्ञानाचा वापर करा: देणगीदार नोंदणी आणि देणगीदारांच्या नोंदणीसाठी मोबाईल ॲप्स विकसित करा.

पूर्ण डिजिटल ट्रॅकिंग सिस्टम.

५. समुदायांना सहभागी करून घ्या : स्थानिक आरोग्य कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण द्या आणि समुदायाला सहभागी करून घ्या.

दूधदान सामान्य करण्यासाठी नेते.

६. सांस्कृतिक संवेदनशीलता दूर करणे: लक्षित पोहोच कार्यक्रमांची रचना करणे आणि

सहभागाला प्रोत्साहन देण्यासाठी यशोगाथा शेअर करा.

७. विस्तार सुलभ करा: माहितीसाठी हेल्पलाइन द्या आणि सामाजिक नेटवर्कचा वापर करा

प्रसारासाठी माध्यमे.

८. मोबाईल मिल्क बँक युनिट्स विकसित करा: वंचितांसाठी मोबाईल युनिट्स तयार करा.

क्षेत्रे आणि आरोग्य शिबिरांमध्ये एकत्रित करा.

९. पालक दाता निष्ठा कार्यक्रम: ओळख आणि रेफरल प्रो- लागू करा.

देणगीदारांसाठी ग्रॅम.

१०. इतर आरोग्य सेवांशी एकात्मता आणा: दूध बँकिंगला म-सह एकत्रित करा.

बाळांचे आरोग्य आणि बाल पोषण उपक्रम.

११. शैक्षणिक संशोधनाला प्रोत्साहन द्या: संशोधनासाठी शिष्यवृत्ती प्रदान करा

मानवी दूध बँकिंग आणि निष्कर्ष प्रकाशित करा.

१२. अभिप्रायाला प्रोत्साहन द्या : अभिप्राय यंत्रणा स्थापित करा आणि नियमितपणे पुन्हा करा.

सुधारणेसाठी कार्यक्रम पहा.

या धोरणांचा उद्देश प्रवेशयोग्यता आणि स्वीकृती वाढवणे आहे

मानवी दूध बँका, ज्यामुळे शेवटी संपूर्ण भारतातील बाळांच्या आरोग्याला फायदा होतो.

निष्कर्ष

हे संशोधन भारतातील मानवी दूध बँकांची स्थिती शोधून काढते, ज्यामध्ये हे अधोरेखित केले आहे:

त्यांच्या मर्यादित वापराची कारणे. हे सार्वजनिक जागरूकतेचा अभाव दर्शवते

आणि दूध बँकांच्या भूमिकेबद्दलचे गैरसमज हे प्रमुख अडथळे आहेत.

भारताच्या पद्धतींची इतर देशांशी तुलना केल्यास, अभ्यासातून असे दिसून येते की

संभाव्य सुधारणा. प्रस्तावित धोरणांचा उद्देश जनतेला शिक्षित करणे आहे,

स्थानिक समुदायांना सहभागी करून घ्या आणि फायदे वाढवण्यासाठी तंत्रज्ञानाचा वापर करा

दात्याच्या दुधाची. या आव्हानांना तोंड दिल्यास अधिक बालकांना प्रवेश मिळेल

आवश्यक पोषण आणि स्तनपानासाठी एक सहाय्यक वातावरण निर्माण करणे

भारत.

संदर्भ

१. हम्बाना. (२०२१). "ची स्थापना आणि ऑपरेशनसाठी मार्गदर्शक तत्त्वे

मानवी दूध बँका."

२. WHO. (२०२०). "मानवी दुधाच्या बँकिंगवरील मार्गदर्शक तत्त्वे."

३. अल्मेडा, आरएफ, आणि इतर (२०१८). "मानवी दुधात दूध संकलन पद्धती

बँका: एक पद्धतशीर पुनरावलोकन." बीएमसी गर्भधारणा आणि बाळंतपण, १८, २२३.

४. बेकर, ईआर, आणि जॉन्सन, आर. (२०२०). "योग्य साठवणुकीचे महत्त्व

आणि मानवी दुधाची हाताळणी." जर्नल ऑफ पेडियाट्रिक हेल्थ केअर, 34(6), 515-

५२३.

५. मुलर, एल., इत्यादी (२०२१). "होल्डर पाश्चायझेशन: रोगप्रतिकारक शक्तीवर परिणाम

घटक आणि पोषण." स्तनपान औषध, १६(४), ३१७-३२४.

६. पोप, डीएल, इत्यादी (२०१९). "मानवी दूध बँकांमध्ये गुणवत्ता हमी."

पोषण विज्ञान, १२(२), ११३-१२१.

७. रोजास-रेयेस, एमएक्स, इत्यादी (२०२२). "दात्या मानवाचे पोषण विश्लेषण

"दूध: मुदतपूर्व बाळाच्या आरोग्यावर परिणाम." जर्नल ऑफ न्यूट्रिशन, १५२(५),

११४२-११५०.

८. गुप्ता, आर., आणि दत्ता, एस. (२०२०). "मिल्क बँकांचे व्यवस्थापन: अंतर्दृष्टी आणि

आव्हाने." इंडियन जर्नल ऑफ पेडियाट्रिक्स, ८७(८), ६०३-६१०.

९. छान. (२०१९). "स्तनपान आणि दात्याच्या आईच्या दुधाचा वापर." राष्ट्रीय

आरोग्य आणि काळजी उत्कृष्टता संस्था.

१०. डोलन, एमएम, आणि इतर (२०१९). "मानवी दुधाची वाहतूक: सर्वोत्तम पद्धती."

बालरोग संशोधन, ८६(६), ७५८-७६५.

११. बेनेट, एम., इत्यादी (२०२१). "दात्या मानवी दुधाचे वितळणे आणि साठवणूक:

"गाइडलाइन्स." आर्काइव्हज ऑफ डिसीज इन चाइल्डहुड, १०६(९), ८७४-८७९.

१२. हॉलिस, जे., आणि ओ'ब्रायन, के. (२०२०). "मानवी दुधामध्ये फॉलो-अप पद्धती

बँका: एक राष्ट्रीय सर्वेक्षण." जर्नल ऑफ ह्यूमन लॅक्टेशन, ३६(२), २५८-२६५.

१३. इंडियन अकादमी ऑफ पेडियाट्रिक्स (IAP). (२०२०). मानवी दूध बँकिंग:

पदाचे विधान. येथे उपलब्ध: IAP पदाचे पत्र.

१४. ह्यूमन मिल्क बँकिंग असोसिएशन ऑफ नॉर्थ अमेरिका (HMBANA). (२०२१).

दात्याच्या मानवी दुधाच्या स्थापनेसाठी आणि ऑपरेशनसाठी मार्गदर्शक तत्त्वे

बँक. येथे उपलब्ध: HMBANA.

१५. ब्राझीलचे आरोग्य मंत्रालय. (२०१८). ब्राझीलमधील मानवी दूध बँका: अ

जागतिक मॉडेल. ब्राझिलियन आरोग्य मंत्रालय येथे उपलब्ध.

१६. राव, एस., आणि धांडे, एल. (२०२१). आव्हाने आणि संधी

भारतात मानवी दूध बँकिंग. इंडियन जर्नल ऑफ पेडियाट्रिक्स, 88(3), 225-231.

१७. ब्रिटिश असोसिएशन ऑफ पेरिनेटल मेडिसिन (BAPM). (२०२०). फ्रेमवर्क

यूकेमध्ये मानवी दूध बँकिंगसाठी. येथे उपलब्ध: BAPM.

१८. ह्यूमन मिल्क फाउंडेशन इंडिया. (२०२२). ह्यूमन मिल्क फाउंडेशन बद्दल

भारत. येथे उपलब्ध: ह्यूमन मिल्क फाउंडेशन.

१९.<https://karger.com/anm/article/69/Suppl.%202/7/42289>

२०.<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8976586/>